

por sí misma es digna; el recto fin la hace dignísima. Las razones de Hombre, de Christiano, y de Religioso, todas conspiran á influir el amor del Público, y el deseo de ser util al próximo: *Deus est homini, juvare hominem*, decía Plinio el Mayor. No dudo que hallará V. md. en esta Carta algunas erratas que corregir, ó ya porque no alcanzase mas mi ingenio, ó ya porque llevé demasiadamente veloz la pluma. Pero si el yerro no está en lo substancial de las máximas, no es justo que la correccion de él interrumpa á V. md. sus preciosas tareas. A tan noble entendimiento no le crió Dios para pequeños asuntos. Y la Medicina es acreedora á que V. md. la illustre mas cada dia con sus excelentes Libros. Prosiga V. md. en purgar su Arte de varios errores. Los demas Médicos sonlo únicamente de los hombres. V. md. es Médico de los hombres, y es tambien Médico de la misma Medicina.

Quæ, nisi tu velis, non est habitura salutem.

Nuestro Señor guarde á V. md. muchos años para esplendor de su Facultad. Oviedo, y Noviembre 6 de 1726.

B. L. M. de V. md.

Su mas fiel Servidor, y Amigo,

Fr. Benito Feyjó.

VE-

VERITAS VINDICATA

ADVERSUS

MEDICINAM VINDICATAM,

AUCTORE

REVERENDISSIMO PATRE MAGISTRO

FR. BENEDICTO FEYJÓ,

BENEDICTINO.

AD ILLUSTRISSIMUM

D. JOSEPHUM CERVI,

PATRITIUM PARMENSEM.

Ordinis Equestris, Philosophiæ, & Medicinæ
Doctorem Collegiatum, in celebri Universi-
tate Parmæ Primarium Professorem, Philippi
Quinti Regis Medicum Cubicularium, &
Elisabethæ Farnesiæ Hispaniarum Reginae
Archiatrum, Proto-Medicum, Regiæ Hispa-
lensis Academiae Scientiarum Socium, &
Ex-Præsidem, Catholicæ Majestatis
á Consiliis, &c.

EX quo tui nominis laudes (clarissime Archiater) ab Aula Regia ad extremas usque Asturum oras advolarunt, eximias tuas animi dotes (quas etiam communes amici narrarunt) summo honore, singularique existimatione prosequutus sum. Te Medicorum velut Archetypum contemplor, colo, ac suspicio. In te mixta fluunt, quæ vel divisa beatos efficerent: doctrinæ ubertas, mentis acumen, erga benemeritos strenua proclivitas in agendis consilium, in actione diligentia, in succesu felicitas, atque in omnibus simul singularis præstantia. Ob hæc Regia salus (in qua, & salus publica sita est) tibi ac tuo iudicio commissa, meritò (quantum licet humane conjecturæ) tutam se existimat. Et quidem cui prudentius fidendum, quam honestissimo, eruditissimo, ac experientissimo Viro, qui Medicæ Artis peritia paucissimis videtur comparandus, inferior nulli? Certitudinem Medicinæ tandiù ab incerto Medicorum vulgo quæsitam, quamdiù à certioribus adhuc non repertam aliqui publicis scriptis stabilire conati sunt, inter quorum dissidentia irritaque molimina certitudinem adstruendi, crevit amplius incertitudo, quam in mea Crisi Medica propugnandam susceperam. Sed hoc ulterius me in hac opinione confirmavit, quod si in aliquo Medicinæ Professore certitudinem invenire fas esset, in te maxime (Archiater ornatissime) qui cæteros etiam famigeratissimos Machaones abundè præcellis, & cujus non exigua laus est, artem ex se conjecturalem ab eventu veluti certam reddidisse. Pulchrior hinc eruditis Medicis accrescit gloria, cum prudentiæ eorum egregia vis ex regulis prudentibus solum, opera, quæ ab evidentiae legibus profluere videntur, mirificè præstet. Hoc igitur qualecumque opusculum tuo nomini consecro, ut te, Medicinam non aliud esse quam Prudentiam, attestante, de ulteriori probatione reliqui desperent. Vive, vir optime, & me tui amantissimum redama, gnarus (verbis utor Plinii) epistolam meam tantum ab adulatione abesse, quantum abest à necessitate.

Tibi addictissimus, & obsequentissimus
Fr. Benedictus Feyjoó.

VE.

VERITAS VINDICATA ADVERSUS MEDICINAM VINDICATAM.

S. I.
Nihil magis in votis fuit, ex quo Medicinæ, incertitudinem publico scripto patefeci, quam ut objectiones Medicorum, quas certissimè erupturas prævidebam, etiam convincentes experirer. Intererat vinci potius, quam vincere. Quid enim, homini præsertim valedinario, qualis ego sum, jucundius accidere poterat, quam vi argumentorum cogi ad indubiè expectandum, seu contra præsentis, seu contra futuros morbos, à Medica Arte subsidium? Sed in casum hæc vota ceciderunt. Indictum est contra me bellum: acrius quidem, quam pro meritis. Irruerunt omni ex parte calamitas, imò verius spiculis, armati Medici, adversi rupto, ceu quondam turbine venti. Prodierunt scripta injuriæ sæva, quas æquo animo tuli, jam pridem gnarus multum in hoc certamine convitiis agendum. Non de omnibus queror. Absit, ut penitus exulent à Medica facultate modestia, & comitas. Pauci, quos æquus amavit Japiter, aut ardens evexit ad æthera virtus, intra fines honestatis calamum strinxerunt; cæteri majori numero, qua data porta ruunt, & terras turbine perflant.
Diuturna indagine quæsi in tot scriptis certitudinem Medicinæ: quæsi, & non inveni. Imò (quod mirere) inter irritos conatus asserendi certitudinem, crevit incertitudo: quia nimirum Medici Scriptores, cum suis quisque regat diverso flumina tractu, æquè inter se mutuo, quam mecum dimicabant. Quod hic assererat, ille negabat: quod hic moliebatur, demoliebatur ille: Tan-
Tom. II. del Teatro. Bb ta

ta est discordia fratrum! Quos hic Autores Medicos ad cælum laudibus evehebat, ille probris cumulabat. Is Astrologiam in Medicinæ subsidium trahebat; ille (& quidem meritò) in Tartarum ablegabat. Apud hunc Inventa moderna florebat; apud illum in ludibrium abibant. In ipsum usque punctum difficultatis discordia propagata est. Incertitudinem Medicinæ, alii fraudulenter dissimulabant, alii sincerè fatebantur, alii audacter negabant: ita in iis ipsis scriptis, quibus propugnabant mutuam in dogmatibus concordiam, apparuit nunquam componendum dissidium.

3 Postremi agmen clauserunt quidam Doctor Araujo, & Dominus Ignatius Ros, non minus sententia, quam sermone dispare: hic equidem curtior, & urbanior; nisi quod interdum mixtum cum rore aliquid grandinis irrepsit. Ille insulsis jocis, confusa farragine ubique paginam foedans, libellum edidit, quem jure possim vocare *famosum*: adeò inter frigidas ineptias eminent atroces injuriæ. Ipse titulus fronti inscriptus *Residencia Medico-Christiana*, ostendit animum, & mentem hominis: quasi nempe contra aliquem Mahumetanum, aut Judæum judiciali fulmine detonaret. Sed detonet ille, quantum libuerit. Scio libellum illum à paucis doctiorum sine nausea exceptum. Exinde tamen placuit, quod incertitudinem, fallibilitatemque Medicæ artis aperte fassus est; imò vitio mihi vertit, quod nihil novi, sed rem omnibus notam protulerim. Sit profectò non novitatem, sed veritatem amo.

4 Sed ecce dum hic Medicinæ incertitudinem in ipsis plateis, & triviis vulgatam clamitat, ex adverso surgit Dominus Ros novus Medicinæ Vindex, in libello, cui titulum posuit *Medicina vindicata*, hujus artis certitudinem obtrudens, tamquam ipsis divinis oraculis stabilitam. O utinam!

5 Octimestre spatium consumpsit in edendo opusculo *Medicina vindicata*: sinistro quidem omine: nam teste ipso Hippocrate, *nullus partus octimestris vitalis est*. Scilicet tantæ molis erat, quæ ab aliis idioma Hispano con-

scripta fuerant, in Latinum transferre. Quæ verò necessitas scribendi Latinè? An me peregrinum in Latio suspicatus, volentem nolentem trahere cupit ad respondendum Latinè, ut nempe præpeditus sermonis difficultate succumbam? Doleo sane committere prælo Latinam scriptionem, maxime dum propter absentiam nequeo castigare menda, quæ plurima ex incitia Typographi irreptura prospitio: præstò enim aderit cavillator aliquis, qui ductus pruritu maledicendi, in me transferat Typographi imperitiam. Exemplum jam aliis præbuit ille Araujo, qui in mea responsione ad Epistolam defensivam Doctoris Martinez, hunc errorem typorum, *el reo demandando ante el juez*, tamquam meum criminatus est. Scripseram ego, *demandado*: idque facili negotio conjiceret quicumque non esset maxime tardi, & hebetis ingenii.

6 Eoque justius hoc timore angor, quod video opusculum Domini Ros, quamquam ipse, ut credere fas est, correctioni sedulo invigilaverit, mendis gravissimis scaterere. Sit pro specimine Epistola dedicatoria, in qua, cum satis brevis sit, occurrunt non minus quam septem solœcismi & tres barbarismi: nempe pag. 1. lin. 5. *plaudit urbis, & orbis*, est solœcismus; in Nominativo enim non dicitur *urbis*, sed *urbs*: pag. 2. lin. 21. *Navarra Regis* est solœcismus, debuit dicere *Navarræ*, est enim nomen declinabile sicut Hispania, Castella, Galæcia, &c. paulò infra: *Ferdinandi Primi Castellæ Infantis*, continet barbarismum; non enim Latino, sed tantum Hispano idiomate, filii Regum post hæredem dicuntur *Infantes*: pag. 3. lin. 4. *Tum etiam Imperatores Carolo V.* &c. est solœcismus: debuit dicere *Carolus V.* lin. 13. *deridetur* barbarismus est, nullum enim tale verbum in tota Latinitate invenitur. Item, lin. 15. *Accipisse* pro *accepisse* etiam est barbarismus. Pag. 4. lin. 8. *Primum ingenio mei partum lucem publicam fœneraturum*, est solœcismus: verbum enim *fœneror* non petit accusativum in re, quæ pro lucro exigitur; sed tantum in re, quæ pro lucro exigendo datur. Lin. 13. *Sicut nulli dignius possum, ita nulli libentius præsentem librum vestræ dedico*

sapientiae, est periodus monstrosa, cujus si postremam partem in Hispanum sermonem vertere velis, non aliter poteris quam hoc modo: *Así con mas gusto dedico este libro a vuestra ninguna sabiduría*: quæ sane insignis contumelia est in Eminentissimum Borgiam. *Quam vestræ* dici debuit, & defectus particulæ *quam* reducitur ad illam speciem solœcismi, quæ juxta Quintilianum (lib. 1. Inst. Orat.) consistit in detractione. Lin. 20. *Eminentia tuæ spero jucundum esse*, est solœcismus; debuit dicere: *Spero jucundum fore*, aut *jucundum futurum esse*. In fine ejusdem paginae: *ad sinum Eminentia tuæ, ejusque patrocinium accurrimus foetus cum parente ad pedes tuos advoluto*, est solœcismus: *Fœtu* debuit dicere, aut melius, *foetus, & parens ad pedes tuos advoluti*. Sed quid ultra prosequar? Tanta est Typographorum ignorantia, aut incuria, ut ipsum opellæ titulum barbarismo, ac solœcismo foedarit. Sic incipit titulus: *Medicina vindicata, discursus Apologeticus*. Est barbarismus. *Discursus* enim Hispano idiomate significat *carrera desordenada, ó por diversas partes*, quod abs dubio non fuit in mente, imò nec in prototypa Vindicis scriptura. Verius quidem putandum est scripsisse: *Dissertatio Apologetica*. Sic prosequitur: *Nobilissima necessaria, &c. Scientia Medicæ*: hic iterum solœcismus: casus enim iste genitivus non est à quo regatur: nam si indicet possessionem, erit idem ac dicere: *Discurso de la Nobilissima Ciencia Médica*, quo nil absurdius. Forsan Vindex scripsit *pro nobilissima Scientia Medica*. Impetus fuit libello inscripto *Medicina vindicata*, opponere libellum inscriptum *Grammatica vindicata*, & revera opposuissem, si mihi cum Typographo certamen esset.

7 **V**ideamus jam quid afferat novi novus Medicinæ Vindex. Vix aliud quam novam Latinitatem. Objicit mihi primo illum toties inculcatum textum Ecclesiastici: *Honora Medicum, &c.* hæc est sacra anchora ad quam omnes Medici confugiunt. Sed quid inde contra me?

Stat

Stat Ecclesiasticus pro honore, & mercede Medicorum, prædicat opera eorum necessaria; commendat Medicinæ utilitatem. An ego honori, & mercedi Medico debitis obstiti unquam? Asserui ne Medicinam inutilem, aut noxiam esse? Neutiquam. Probavi tantummodò, idque evidentissimis argumentis, esse incertam. Id nihil honoris, utilitatisvè, arti, aut professoribus detrahit. Existimat ne Vindex artis pretium unice petendum ex ejus certitudine? Errat profectò. Pretiosior est abs dubio Reipublicæ optimus belli Dux, qui tamen in invadendo, aut evadendo hostem probabilibus tantum utitur conjecturis, quam peritissimus Architectus, qui in arcibus erigendis evidentibus utitur demonstrationibus.

8 Hinc in auras evanescent omnes illæ criminationes, quibus me impetit, tamquam Sacræ Paginae adversantem: omnes enim falsa nituntur suppositione, quod Medicinam falsam, noxiam, & inutilem prædicaverim. Perperam confundit Vindex incertum cum falso, inutili, & noxio, quæ toto cælo aberrant. Ars militaris (de illa loquor, quæ ad summum belli Ducem spectat) incerta est; non tamen falsa; multo minus Reipublicæ, aut inutilis, aut noxia.

9 Sed jam probat Vindex Medicinæ certitudinem ex Sacro Textu. *Medicina* (inquit) *est scientia juxta illa verba: Dedit hominibus scientiam: sed scientia est certa, & evidens, ut omnes Logici norunt: ergo Medicina est certa, & evidens*. Egregium profectò argumentum! quasi ubicumque nomen scientiæ in Sacris Litteris invenitur, accipiendum esset in eo scholastico sensu, in quo à Logicis accipitur. Honoranda igitur erit ars obstetricandi, ut habitus per demonstrationem acquisitus: nam de obstetricibus Hebræis dicitur Exod. 1. *Obstetricandi habent scientiam*.

10 In crassissimos errores impinget quicumque verba Sacræ Paginae passim in scholastico rigore accipiat. Esto exemplum (aliis innumeris omissis) in ipso textu Ecclesiastici, quem mihi objicit Vindex: *Altissimus* (inquit *Siracides*) *creavit de terra medicamenta*: ecce propositionem implicatoriam, si *creationem* hic sumas in sensu scholasti-

Tom. II. del Teatro.

Bb 3

co:

co: creatio enim est productio rei ex nihilo; implicat autem medicamenta esse producta de terra, & esse facta ex nihilo.

11 Igitur scientia, & sapientia in Divinis Litteris frequenter sumuntur, tum pro quocumque habitu cognoscitivo, tum sæpissimè pro prudentia: uti novit quisquis Sacros Codices, vel è limine salutavit. Imò aliquando hæ voces signantes habitus intellectivos ad sensum omninò metaphoricum extrahuntur: qualiter Psalm. 18. dicitur: *Nox nocti indicat scientiam*: & apud Job cap. 38. asseritur, quod *Deus dedit gallo intelligentiam*.

12 Sed gratis concedamus Vindici Ecclesiasticum, non modò commendasse Medicinam ut utilem, & necessariam, verumetiam (quamvis falsissimum sit) ut certam, & infallibilem. Cum nobis disputatio sit de Medicina hodierna, restat ipsi probandum hanc eandemmet esse cum ea, quam probat Ecclesiasticus, & quæ tunc temporis vigeat in Palæstina. Mirum est, quantum se in omnem partem torquat Vindex, ut hanc identitatem asserat; sed irritò labore.

13 Ait primo Hippocratem plusquam ducentis annis præcessisse Auctorem libri Ecclesiastici: ac proinde non aliam, quam Medicinam Hippocraticam ab Ecclesiastico fuisse probatam. Sed præterquamquod antecedens non adeo certum est, quin negari possit (cum plures Sancti Patres, & Summi Pontifices à Cornelio Alapide citati in Prolegomenis super Ecclesiasticum hunc librum tribuat non Jesu filio Sirac, sed Salomoni, qui quinque sæculis præcessit Hippocratem) consequens minimè infertur. Aliàs esset, & hæc bona argumentatio. Paracelsus duobus sæculis præcessit *Auctorem Medicinæ Vindicatæ*: ergo Medicina, quam hic Auctor approbat, est Medicina Paracelsica. Nonne irridendum se præberet, qui argumentaretur hoc modo?

14 Forsan existimat Vindex Hippocraticam methodum, per illa duo sæcula, quæ ab Hippocrate ad auctorem Ecclesiastici fluxerunt, in omnem terram disseminatam esse, & cunctis nationibus probatam. Sed id longis-

simè à vero aberrat. Auctor est Plinius post decessum Hippocratis diù regnasse in Sicilia Empyricorum sectam ab Acrone Agrigentino fundatam, Romani ipsi per illud tempus Empyricæ etiam curabantur, cum Roma Græcis Medicis omninò caruerit usque ad Archagatum, qui admissus est Lucio Æmilio, & Marco Livio Consulibus, anno ante Christum natum 220. quid mirum quod Hebræi, quibus minus commercii erat cum Græcis, quam Siculis, & Romanis, aliam curandi rationem haberent longe diversam ab ea, quam in Græcia statuerat Hippocrates.

15 Nec in ipsa Græcia constans diu fuit Hippocratis auctoritas. Vix sæculum integrum à decessu Hippocratis fluxerat, cum Chrysippus Gnidius ejus dogmata evertit: statimque post Chrysippum discipulus ejus Erasistratus Aristotelis ex filia nepos, quamvis non multum suo præceptori addictus, tamen cum eo in eliminanda Hippocratis doctrina consensit.

16 Secundo probat Vindex Medicinam ab Ecclesiastico commendatam, esse eandemmet Hippocratis Medicinam, ex duobus præceptis circa diætam ab Ecclesiastico traditis, & consentientibus doctrinæ Hippocratis. Lepidum argumentum! hoc perinde est, ac si aliquis probaret eandemmet esse doctrinam moralem Christi Domini, & Confucii Philosophi Sinensis, ex eo quod aliqua præcepta moralia Confucii consentiunt Evangelicæ Doctrinæ. Imò (quod longè pejus est) similiter probari posset eandemmet esse Doctrinam Evangelii Christi, & Alcorani Mahumetici, eo quod in hoc damnantur homicidium, adulterium, furtum, aliaque scelera, quæ in Evangelio prohibentur.

17 Commendat Ecclesiasticus temperantiam in cibo, & potu, suadetque vomitum in casu nimix repletionis. Ecce Medicinam Hippocraticam, clamat Vindex. Recte quidem: quasi ex his duobus præceptis universa Lex penderet, & Prophetæ: quasi, inquam, in his duobus præceptis virtualiter, aut formaliter continerentur tota ratio curativa, & prognostica Hippocraticæ doctrinæ: qua-